

بررسی میزان تاثیر شبکه‌های اجتماعی بر رفتار مخاطره‌آمیز؛ مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه رازی کرمانشاه

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۹/۱۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۲/۰۵

کد مقاله: ۸۵۴۰۸

کرم اله جوانمرد^۱، اکبر طالب‌پور^۲، فضل‌الله پرنو^۳

چکیده

رفتارهای مخاطره‌آمیز سلامت جسمی، و روانی-اجتماعی فرد را تهدید می‌کنند و احتمال نتایج منفی و مخرب جسمی، روان شناختی و اجتماعی را در فرد افزایش می‌دهند. پژوهش حاضر به دنبال بررسی میزان تاثیر شبکه‌های اجتماعی بر رفتار مخاطره‌آمیز بوده. تحقیق پیمایشی و با استفاده از ابزار پرسشنامه انجام گردیده است. جامعه آماری تحقیق دانشجویان دانشگاه رازی شهر کرمانشاه و روش نمونه‌گیری، روش ترکیبی از نمونه‌گیری طبقه‌بندی و تصادفی ساده بوده. حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان ۳۷۵ نفر تعیین شد. داده‌ها در دو بخش توصیفی و استنباطی با استفاده از نرم افزار spss مورد تحلیل و تحلیل قرار گرفته است. نتایج یافته‌های تحقیق نشان داده است که: بین جنس، وضعیت تاهل و محل سکونت با رفتار مخاطره‌آمیز رابطه معنی‌داری وجود نداشته است. بین سن، درآمد و تحصیلات با رفتار مخاطره‌آمیز رابطه معنی‌داری وجود نداشته است. همچنین بین متغیرهای مستقل اصلی تحقیق (ایجاد روابط، اوقات فراغت، اطلاع و آگاهی) با رفتار مخاطره‌آمیز رابطه معنی‌داری وجود داشته است. یافته‌ها حاکی از آن است که متغیر فرار از واقعیت زندگی بیشترین میزان واریانس ۰/۵۵ درصد از رفتار مخاطره‌آمیز و متغیر عدم کنترل و سانسور با ۰/۰۳ درصد کمترین واریانس را داشته است نتیجه: میزان ضریب تعیین ۰/۴۵ درصد تغییرات متغیر وابسته (رفتار مخاطره‌آمیز) توسط متغیرهای مستقل (شبکه‌های اجتماعی) تبیین شده است.

واژگان کلیدی: شبکه‌های اجتماعی، سلامت جسمی، سلامت روانی. رفتار مخاطره‌آمیز

۱- استادیار و عضو هیات علمی گروه جامعه‌شناسی دانشگاه حضرت آیت الله العظمی بروجردی (ره).

Javanmard.k@gmail.com

۲- دانشیار گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصاد دانشگاه الزهراء، تهران، ایران

۳- کارشناس ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه حضرت آیت الله العظمی بروجردی (ره).

رفتار پرخطر با عنوان خطرپذیری به صورت رفتارهایی که احتمال پیامدهای منفی، ناخوشایند و مخرب جسمی، روان‌شناختی و اجتماعی را افزایش می‌دهد، تعریف شده است. مهم‌ترین رفتارهای پرخطر عبارت‌اند از: مصرف الکل و تنباکو، رابطه جنسی نایمن، رانندگی خطرناک و خشونت میان فردی می‌باشد. رفتارهای پرخطر مهم‌ترین عامل به خطر افتادن سلامت جامعه و به خصوص نوجوانان هستند. امروزه شیوع رفتارهای پرخطر بخصوص در نوجوانان و جوانان به یکی از مهم‌ترین و گسترده‌ترین دل‌نگرانی‌های جوامع بشری تبدیل شده است. رفتارهای مخاطره‌آمیز در سطح جهان دارای رشد تصاعدی بوده است. هزینه پزشکی و مراقبتی آن رو به افزایش است. حال آنکه پیشگیری، تنها راه مقابله تشخیص داده شده است، تغییر رفتارهای مردم مستلزم اطلاع و آگاهی آنهاست. در ایران از افزایش رفتارهای پرخطر شامل مصرف مواد، مصرف الکل، خطرپذیری جنسی، رانندگی خطرناک و خشونت، استفاده از مواد روان‌گردان، روابط جنسی نامشروع و ... در حوزه جوانان خبر می‌دهند. وضعیت‌های اجتماعی نابسامان، ملال‌آور و پراضطراب یکی از عوامل اصلی توقف استعدادها و باروری خرد و اندیشه در یک جامعه است که می‌تواند روابط فرد با اجتماع را مختل نموده، به تدریج نیروی انسانی را ضعیف کرده، قوای جسمی و فکری را فرسوده و انسان‌ها را برای قبول ضعف و ناتوانی که مغایر با توسعه و تعالی است، آماده سازد. از سوی دیگر همواره باید توجه داشت که پیشرفت سریع علم و فناوری، علی‌رغم ایجاد مزایای فراوان، خلأهایی را نیز برای انسان معاصر به وجود آورده است.

حرکت مخاطره‌آمیز سلامت جسمی، و روانی-اجتماعی فرد را تهدید (اسپوریمتز، ۱۹۹۶:۲۰) و احتمال نتایج مخرب جسمی، روان‌شناختی و اجتماعی را برای فرد افزایش می‌دهد (کارگرگ و گورر، ۲۰۰۳) و از نظر اجتماعی، رفتارهای منفی و ناشایست تلقی می‌شوند (دونوان و همکاران، ۱۹۹۱:۲۱) که با بعضی از نتایج نامطلوب همبسته هستند (Boyer, 2006:87). و «اعمال ارادی، هدفمند و مبتنی بر منظور، که بالقوه آسیب و صدمه را برای فرد به دنبال داشته باشند» (Lightfoot, 1997:46). رفتارهای مخاطره‌آمیز به رفتارهایی همچون سیگار کشیدن، مصرف مواد مخدر، الکل، رانندگی خطرناک و فعالیت جنسی زود هنگام گفته می‌شود که احتمال پیامدهای منفی و مخرب جسمی، روان‌شناختی و اجتماعی را در فرد افزایش دهد. خطرپذیری علاوه بر این که انجام رفتارهای پرخطر را در بر می‌گیرد، به آسیب‌پذیری و در معرض خطر بودن از سوی محیط و نزدیکان و نیز گرایش‌ها، تمایلات و باورهای نادرست و تهدیدکننده فرد در مورد رفتارهای پرخطر اشاره دارد (زاده محمدی و احمدآبادی، ۱۳۸۷:۱۸). همچنین دانشمندان علوم اجتماعی و بهداشت، رفتارهای مخاطره‌آمیز را «هرگونه عملکرد، عادت یا فعالیتی که فرد را در معرض خطر بیماری یا مشکلات وابسته به سلامت قرار دهد» تعریف می‌کنند، این رفتارها به طور کلی شامل: کشیدن سیگار، شروع روابط جنسی از سنین پایین، تعدد شرکای جنسی، خشونت خانگی، استفاده نکردن از کمر بند ایمنی در هنگام رانندگی، استفاده نکردن از کلاه ایمنی در هنگام موتور سواری یا دوچرخه سواری و مصرف غذاهای پرچرب می‌باشد (Modest, 2004,33). بیونش^۱ رفتار مخاطره‌آمیز را به سه گروه لغزش‌ها، خطاها و تخلفات تقسیم کرد: لغزش به علت مشکلاتی در توجه حافظه و پردازش اطلاعات، خطاها به دلیل ناتوانی یا نارسایی در قضاوت و یا اشتباهات فرد در انتخاب اعمال و مسیر نادرست برای رسیدن به مقصد، بدون آگاهی به اشتباه بودن آن به وجود می‌آیند (بیونش، ۲۰۰۲).

پژوهشگران معتقدند گرایش‌ها نوجوانان به رفتارهای مخاطره‌آمیز که روز به روز نیز در حال افزایش است، انعکاسی از مشکلات هیجانی و روان‌شناختی است که با آنها روبرو هستند. آرنوفسکی^۲ اظهار داشته است که احساس افسردگی، تنهایی و انزوا اغلب با رفتارهای مخاطره‌آمیز در نوجوانان بویژه خودکشی رابطه مستقیم دارد و به طور مشابه عزت‌نفس بالا و داشتن منابع حمایتی اجتماعی قوی از عوامل محافظت‌کننده نوجوان در برابر رفتارهای مخاطره‌آمیز هستند (Reininger, et al, 2005:61-150).

مخاطره جویی را به عنوان رفتاری که شامل منافع کوتاه مدت متوسط به بالاست که پشت سر آن پتانسیلی برای زیان‌های بیشتر طولانی مدت وجود دارد تعریف می‌کنند (Leather, 2009:297). در کاربران اینترنتی حول محور مشترکی به صورت مجازی دور یکدیگر جمع می‌شوند و جماعت‌های آنلاین را تشکیل می‌دهند (محمد مهدی مولایی، ۱۳۸۹). این شبکه‌های گونه‌ای از الگوهای تماس هستند که در آنها تعامل‌ها و ارتباطات بین عوامل شبکه‌ای توسط یک پایگاه فنی و زیرساخت اینترنت مورد پشتیبانی قرار می‌گیرد. در این شبکه‌ها هدف، علاقه یا نیاز مشترک می‌تواند عنصری پیوند دهنده باشد که باعث می‌شود تا عوامل مرتبط حتی بدون حضور فیزیکی احساس کنند که در یک اجتماع و جمع حقیقی قرار گرفته‌اند (هایدمان، ۲۰۱۰، به نقل از شهایی و بیات، ۱۳۹۱). در واقع شبکه‌های اجتماعی، خدمات آنلاینی هستند که به افراد اجازه می‌دهند در یک سیستم مشخص و معین پروفایل شخصی خود را داشته باشند، خود را به دیگران معرفی کنند، اطلاعات‌شان را به اشتراک بگذارند و با دیگران ارتباط برقرار کنند. از این طریق افراد می‌توانند ارتباط‌شان با دیگران را حفظ کرده و هم چنین ارتباط‌های اجتماعی جدیدی را شکل دهند (بوید و الیسون، ۲۰۰۷:۱۲). دانشجویان ایرانی پس از طی مراحل دبیرستان و قبولی در امتحان کنکور، در بازه‌ای زمانی حساس از مراحل رشد خود، جهت ادامه تحصیلات عالی به محیطی اغلب به دور از خانواده، به دانشگاه وارد می‌شوند (جوادی‌نیا و همکاران، ۱۳۹۲). عوامل متعددی همچون محرک‌های درونی و عوامل تنش‌زای بیرونی، می‌تواند سلامت اجتماعی و روانی آن‌ها را به خطر اندازد

1- Bionch
2- Arenofsky

و در معرض انواع آسیب‌های اجتماعی و خطرپذیری قرار دهد (مونک، ۱۹۹۹؛ به نقل از سهرابی، ۱۳۸۶: ۵). شبکه‌های اجتماعی فضای است که فرد در آن به یادگیری انواع رفتارها روی می‌آورد و عضویت دانشجو در یک از شبکه‌های اجتماعی می‌تواند سبب بروز رفتار مخاطره آمیز شود. لذا تاثیرات این گونه شبکه‌ها در دوران دانشجویی بروز بیشتری می‌یابد. در این تحقیق به دنبال پاسخگویی به این سوال هستیم، که آیا شبکه‌های اجتماعی بر رفتار مخاطره آمیز دانشجویان تاثیر دارد؟

۲- هدف کلی

بررسی میزان تاثیر شبکه‌های اجتماعی بر رفتار مخاطره‌آمیز در بین دانشجویان دانشگاه رازی کرمانشاه.

۳- پیشینه تحقیق

رحمانی و همکاران (۱۳۹۵)، در تحقیقی تحت عنوان «تاثیر روابط اجتماعی بر بروز رفتارهای پرخطر نوجوان شهر بجنورد» پرداختند. نتایج تحقیق در بعد ساختی رابطه اجتماعی نشان داد که شبکه روابط اجتماعی نوجوان با خویشاوندان بلافصل تاثیر منفی و معنادار و شبکه دوستان و همسایگان تاثیر مثبت و معنادار بر رفتارهای پرخطر نوجوان دارد. شبکه خویشاوندی گسترده تاثیر بر بروز رفتارهای مذکور ندارد. نتایج تحقیق در بعد کارکردی رابطه اجتماعی نشان داد که عزت نفس بر رفتارهای پرخطر نوجوان تاثیر منفی و معناداری دارد.

احمدی و معینی (۱۳۹۴) در تحقیقی با عنوان «بررسی رابطه مهارت‌های اجتماعی و رفتارهای پرخطر جوانان: مطالعه موردی شهر شیراز» با تاکید بر نظریه کنترل اجتماعی هیرشی به بررسی رابطه مهارت‌های اجتماعی و رفتارهای پرخطر در میان نوجوانان ۱۹-۲۹ سال شهر شیراز پرداخته اند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد بین درآمد دلستگی به خانواده و دوستان تعهد به هنجارها مشارکت باور به اوصاف اخلاقی مهارت‌های اجتماعی و رفتارهای پرخطر رابطه معناداری وجود دارد.

بوستانی (۱۳۹۱) در تحقیقی با عنوان «سرمایه اجتماعی و رفتار پرخطر نمونه مورد مطالعه: دانش آموزان دبیرستانی شهر کرمان» به بررسی تاثیر سرمایه اجتماعی سرمایه مالی و سرمایه انسانی بر بروز رفتارهای پرخطر در میان دانش آموزان دبیرستانی شهر کرمان می‌پردازد. نتایج تحلیلی تحقیق نشان داده است که شبکه روابط با معلمان و مسئولان مدرسه شبکه روابط خانواده و مدرسه، شبکه روابط پاسخگو با اعضای خانواده با رفتار خطرناک رابطه منفی معنادار اما در حوزه شبکه روابط با گروه دوستی هیچ رابطه معناداری با رفتارهای پرخطر وجود ندارد.

بدریان و همکاران (۱۳۸۹)، در تحقیقی تحت عنوان «رفتارهای مخاطره آمیز در دانش آموزان پسر مقطع اول دبیرستان از نظر معلمان آن‌ها در شهر اصفهان» پرداختند، در ۶۸٪ درصد مواد دانش آموزان از نظر بروز رفتارهای مخاطره آمیز کلامی بی‌خطر و ۱/۴ درصد پرخطر بودند ۶۴ درصد دارای رفتاری بی‌خطر غیر کلامی بوده اند و ۶/۹ درصد نیز بالای حد متوسط بوده اند از نظر معلمان هیچ یک از دانش آموزان از نظر رفتارهای مخاطره آمیز غیر کلامی پرخطر نبوده اند ۲۴ درصد دارای محیط خانواده آشفته می‌باشند معلمان دانش آموز خطاکار را در ۲۹/۶ درصد موارد با اخراج دانش آموز از کلاس درس و ۲۸/۱ درصد با احضار والدین دانش آموز به مدرسه تنبیه کرده بودند.

زاده محمدی و احمد آبادی (۱۳۸۷) در تحقیقی با عنوان «هم‌وقوعی رفتارهای پرخطر در بین نوجوانان دبیرستان‌های شهر تهران» با بررسی روی دانش آموزان مقطع متوسطه در شهر تهران میزان هم‌وقوعی بین ۵ رفتار پرخطر (گرایش به جنس مخالف، رابطه و رفتار جنسی، مصرف الکل، مصرف سیگار و مصرف مواد مخدر و روان گردان) را مورد بررسی قرار داده اند. نتایج تحلیلی تحقیق نشان داده شده است که مصرف الکل دوستی با جنس مخالف و مصرف مواد مخدر و روان گردان به همراه جنسیت (پسر) تحصیلات مادر (دانشگاهی) رشته تحصیلی (انسانی) و درآمد خانواده (زیر ۲۰۰ هزار تومان) بیشترین واریانس خطرپذیری جنسی را در نوجوانان تبیین کرده است.

مازافرو و همکاران (۲۰۰۶) در تحقیقی با عنوان «افسردگی، استرس و حمایت اجتماعی به عنوان پیش‌بینی‌های رفتار پرخطر جنسی و بیماری‌های مقاربتی در زنان جوان» ۴۰۳ زن ۱۴-۲۵ ساله را مورد بررسی قرار دادند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد افسردگی، استرس و حمایت اجتماعی کم با رفتارهای پرخطر جنسی و بیماری‌های مقاربتی رابطه داشته است.

بالاند (۲۰۰۳) با بررسی نوجوانان ۱۹-۹ ساله ساکن محله‌های کم درآمد شهری در شهر موبیل ۳ در ایالت آلاباما آمریکا به این نتیجه رسید که احساس ناامیدی در نوجوانان با بروز رفتارهای پرخطر در میان آنان رابطه معناداری دارد.

در تحقیقی به منظور پیش‌بینی رفتارهای پرخطر نوجوانان و تعیین گروهی که در معرض بیشترین خطرات رفتاری قرار دارند ۴۳۲ دانش آموز دبیرستانی در هند مورد مطالعه قرار گرفتند. داده‌های حاصل از این تحقیق نشان داد که جنسیت، قصد ترک تحصیل از مدرسه، ساختار خانوادگی، عزت نفس و مشکلات عاطفی بهترین پیش‌بینی‌کننده‌های رفتار پرخطر در نوجوانان است.

- 1- Mazzaferro et al
- 2- Bolland
- 3- Mobile, Alabama

بدین ترتیب که نوجوانانی که دارای پروفایل جنسیت پسر، دارای قصد ترک تحصیل از مدرسه، زندگی در خانواده تک‌والدی و دارای عزت نفس پایین باشند، در بالاترین خطر برای روی آوردن به رفتارهای پرخطرند (Peng & Nichols, 2003). در مطالعه طولی دیگری روی سلامت نوجوانان ایالات متحده، ده مورد از رفتارهای پرخطر شامل مداموم تنباکو، مصرف مداموم الکل، دائم الخمر بودن، مصرف اخیر ماری جوانا، مصرف اخیر سایر مواد بجز ماری جوانا، درگیری فیزیکی، حمل اسلحه در مدرسه، افکار مربوط به خودکشی، اقدام به خودکشی ناموفق و ارتباط جنسی نایمن در ۱۴۵ دانش آموز دبیرستانی کلاس هفتم تا دوازدهم مورد بررسی قرار گرفت. داده‌های این تحقیق حاکی از آن بود که شیوع درگیری فیزیکی در کل گروه‌ها بیش از سایر رفتارها بوده و مصرف اخیر سایر مواد بجز ماری جوانا کمترین شیوع را نسبت به سایر رفتارهای پرخطر داشته است دانش آموزان پسر به طور کلی بیشتر از دانش آموزان دختر درگیر انواع رفتارهای پرخطر شده‌اند. البته در مورد افکار و رفتار مربوط به خودکشی این استثناء وجود داشت که شیوع آن در دختران بیشتر از پسران بوده است (Lindberg, Boggess & Williams).

۴- چارچوب نظری

۴-۱- نظریه‌های روان‌شناختی مخاطره‌جویی

مبنای روان‌شناختی تئوری‌های رفتارهای خطرپذیری نقش شناخت ویژگی‌های شخصیتی و ویژگی‌های زمینه‌ای مانند عزت نفس را در رفتارهای خطرپذیری آزمون می‌کند. نقش شناخت: تئوری‌های شناخت از رفتارهای مخاطره‌جویی به شیوه‌های که افراد خطر را درک می‌کنند و در مورد انجام خطر تصمیم می‌گیرند توجه می‌کند. نقش شخصیت: نفوذ نسبی عوامل فردی بر تصمیم‌گیری نوجوانان ممکن است بازگو کننده گرایش کلی به سمت رفتارهای نامتعارف باشد تئوری رفتار مساله ساز جسورانه نامتعارف بودن در شخصیت را با احتمال افزایش درگیری در رفتارهای مساله‌دار مانند فعالیت‌های جنسی مخاطره‌آمیز مصرف مواد و انحراف مرتبط می‌کند نامتعارف بودن در سیستم شخصیتی در ارزش بیشتری که فرد برای وابستگی به جای پیشرفت قائل می‌شود انتظار پایین‌تر برای پیشرفت تحصیلی، دینداری کمتر و تمایل بیشتر برای انحراف بیان می‌شود. هیچان خواهی به عنوان یک ویژگی شخصیتی برای تشریح رفتارهای مخاطره‌جویی به کار می‌رود نقش ویژگی‌های زمینه‌ای: عزت نفس، افسردگی و جایگاه کنترل اغلب به عنوان پیش‌بینی‌کننده‌های نظری رفتارهای مخاطره‌جویی در نظر گرفته می‌شوند (Sles & Iewin, 2009:35).

۴-۲- نظریه‌های محیطی و اجتماعی رفتار مخاطره‌جویی

در رفتارهای مخاطره‌جویی نظر دارد این تئوری‌ها آزمون می‌کنند که چگونه زمینه‌های محیطی و اجتماعی مدل‌ها، فرصت‌ها و نیروهای تقویتی را برای شرکت نوجوانان در رفتارهای مخاطره‌جویی فراهم می‌کند. نقش خانواده: نوجوانی زمان ظهور استقلال و تفرد از خانواده است والدین نقش مهمی را در تعیین درگیری نوجوانان در رفتارهای مخاطره‌جویی ایفا می‌کنند نوجوانان ممکن است درگیری در رفتارهای مخاطره‌جویی را به وسیله مشاهده رفتار والدین شان یاد بگیرند، نوجوانان کمتر احتمال دارد مواد مخدر مصرف کنند یا فعالیت‌های جنسی را آغاز کنند، زمانی که والدین حمایت‌های عاطفی و پذیرش ارائه می‌کنند و روابط نزدیکی با فرزندان‌شان دارند نظارت والدین به طور وسیعی به عنوان همبسته مهم با رفتارهای مخاطره‌جویی نوجوانان مطالعه شده است به طور وضوح تاثیر ساختار خانواده و نظارت روی رفتارهای خطرجویی نوجوانان با ویژگی‌های رابطه والد فرزندی مرتبط است. تاثیر والدین روی رفتارهای نوجوانان بر سطح کیفیت رابطه بین نوجوانان و والدین متفاوت است. سطح بالای تضاد خانودگی با نرخ افزایش یافته‌های رفتارهای خطرجویی در نوجوانان رابطه دارد، رویکرد والدین به پرورش فرزندان ممکن است روی احتمال درگیری نوجوانان در رفتارهای مخاطره‌جویی تاثیر داشته باشد. نقش همسالان: یکی از کارهای مرتبط با رشد نوجوانان درگیر شدن در استقلال فردی از خانواده و هم‌ذات‌پنداری با گروه همسالان است به طور سنتی «فشار همسالان» به عنوان عامل سبب شناسانه در رفتارهای مخاطره‌جویی نوجوانان در نظر گرفته می‌شود. نقش جامعه: تاثیرات جامعه‌ای مانند رسانه‌های جمعی و هنجارهای جامعه ممکن است بر رفتارهای مخاطره‌جویی تاثیر داشته باشد، الگوهای نقشی برای چینی رفتارهایی به طور منظم توسط رسانه‌ها (شامل رفتارهای جنسی محافظت نشده و مصرف الکل) ارائه می‌شود انتظارات فرهنگی ممکن است روی شروع رفتارهای مخاطره‌جویی تاثیر داشته باشد (Sales & Irwin 2009:38-41).

۵- روش‌شناسی تحقیق: جامعه آماری-نمونه پژوهش

روش تحقیق حاضر، پیمایشی است و ابزار جمع‌آوری اطلاعات در این تحقیق پرسشنامه بوده است، جامعه آماری مورد مطالعه کلیه دانشجویان دانشگاه رازی کرمانشاه بوده است. که در زمان تحقیق (سال ۱۳۹۵) تعداد کل آنها برابر ۱۳۵۰۰ نفر تعیین گردیدند. در این تحقیق برای محاسبه حجم نمونه از جدول مورگان استفاده شد که مطابق این جدول حجم نمونه ۳۷۵ نفر انتخاب

گردید. است بعد از تعیین حجم نمونه، با استفاده از روش نمونه گیری طبقه‌ای، عمل نمونه گیری انجام شده است در این روش چارچوب نمونه‌گیری مطابق با مقطع تحصیلی دسته بندی گردید. بدین ترتیب که ابتدا نسبت دانشجویان هر مقطع تحصیلی به کل جامعه آماری محاسبه گردید سپس این نسبت‌ها برای نمونه مورد نظر نیز محاسبه و پس از آن نمونه مورد نظر از طریق نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شد است.

ب) ابزار پژوهش و آزمون های آماری و تجزیه و تحلیل داده‌ها: پرسشنامه خطرپذیری (ARQ)، گالونه، مور، موس و بوید: (۲۰۰۰) و پرسشنامه سیستم کنترل رفتار پرخطر جوانان (YRBSS) و با در نظر گرفتن شرایط فرهنگی و محدودیت‌های اجتماعی جامعه ایران، مقیاس خطرپذیری نوجوانان ایرانی (IARS) ساخته شده است. مقیاس خطرپذیری نوجوانان ایرانی (زاده محمدی و احمدآبادی، ۱۳۸۷) شامل ۳۸ گویه برای سنجش آسیب‌پذیری نوجوانان در مقابل ۷ دسته رفتارهای پرخطر از قبیل خشونت، سیگار کشیدن، مصرف مواد مخدر، مصرف الکل، رابطه و رفتار جنسی و گرایش به جنس مخالف است که پاسخگویان موافقت یا مخالفت خود را با این گویه‌ها در یک مقیاس ۵ گزینه‌ای از کاملاً موافق (=۵) تا کاملاً مخالف (=۱) بیان می‌کنند. اعتبار مقیاس خطرپذیری نوجوانان ایرانی (IARS) به‌روش همساز درونی و با کمک آلفای کرونباخ و روایی سازه آن با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی و روش تحلیل مولفه‌های اصلی مورد بررسی قرار گرفته است. برای استفاده از شبکه‌های اجتماعی از پرسشنامه شبکه‌های اجتماعی (امیر فلاحی، ۱۳۹۲ و بگ نظر جالبی ۱۳۹۴) استفاده شد، مقیاس شبکه‌های اجتماعی شامل ۴۶ گویه بود که شامل ابعاد، فرار از واقعیت زندگی، یادگیری و تاثیرپذیری، ایجاد روابط، آگاهی و اطلاع، اوقات فراغت و عدم کنترل و سانسور بود. که پاسخگویان میزان استفاده خود را با این گویه‌ها در یک مقیاس ۶ گزینه‌ای از اصلاً (=۰) تا خیلی زیاد (=۵) بیان می‌کنند. تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو بخش توصیفی و استنباطی با استفاده از نرم افزار spss مورد تحلیل و قرار گرفته است.

جدول ۱ جدول ضریب پایایی مقیاس‌ها

ضریب پایایی		تعداد گویه‌ها	متغیرها
پس آزمون	پیش آزمون		
۰/۷۷	۰/۷۶	۶	رانندگی خطرناک
۰/۸۰	۰/۸۰	۵	خشونت
۰/۷۲	۰/۸۳	۵	سیگار کشیدن
۰/۸۲	۰/۸۳	۸	مصرف مواد مخدر
۰/۸۰	۰/۸۸	۷	مصرف الکل
۰/۸۹	۰/۸۸	۶	دوستی با جنس مخالف
۰/۷۴	۰/۸۰	۵	رابطه و رفتار جنسی
۰/۸۲	۰/۸۳	۴	خودکشی
۰/۹۰	۰/۹۱	۷	فرار از واقعیت زندگی
۰/۷۶	۰/۷۸	۸	یادگیری و تاثیرپذیری
۰/۸۴	۰/۸۸	۸	ایجاد روابط
۰/۸۶	۰/۷۹	۹	آگاهی و اطلاع
۰/۸۴	۰/۸۱	۷	اوقات فراغت
۰/۸۴	۰/۸۱	۷	عدم کنترل و سانسور
۰/۹۳	۰/۹۲	۴۶	رفتار مخاطره آمیز
۰/۹۲	۰/۹۲	۴۶	شبکه‌های اجتماعی

۶- تحلیل یافته‌های استنباطی

فرضیه اصلی: بین عضویت در شبکه‌های اجتماعی و رفتار مخاطره آمیز رابطه معنی‌داری وجود دارد. مطابق جدول ۲ ضریب همبستگی ۰/۴۰۴ و سطح معنی‌داری (sig=۰/۰۰۰) می‌باشد. پس می‌توان نتیجه گرفت که بین دو متغیر عضویت در شبکه‌های اجتماعی و رفتار مخاطره آمیز رابطه معنی‌دار مثبت و مستقیم وجود دارد. یعنی هر چه استفاده از شبکه‌های اجتماعی بیشتر باشد رفتار مخاطره آمیز بیشتر است. پس این فرضیه تحقیق مورد تایید قرار می‌گیرد.

جدول ۲ نتایج آزمون همبستگی پیرسون بین عضویت در شبکه‌های اجتماعی و رفتار مخاطره آمیز

شبه‌های اجتماعی / رفتار مخاطره آمیز	ضریب همبستگی پیرسون	سطح معنی داری	تعداد معتبر
	۰/۴۰۴	۰/۰۰۰	۳۷۵

بین ایجاد روابط در شبکه‌های اجتماعی و رفتار مخاطره آمیز رابطه معنی‌داری وجود دارد.

مطابق جدول ۳ ضریب همبستگی ۰/۳۴۴ و سطح معنی‌داری (sig=۰/۰۰۰) می‌باشد. پس می‌توان نتیجه گرفت که بین دو متغیر ایجاد روابط در شبکه‌های اجتماعی و رفتار مخاطره آمیز رابطه معنی‌دار مثبت و مستقیم وجود دارد. یعنی هر چه ایجاد روابط در شبکه‌های اجتماعی بیشتر باشد امکان رفتار مخاطره آمیز بیشتر است. پس این فرضیه تحقیق مورد تایید قرار می‌گیرد.

جدول ۳ نتایج آزمون همبستگی پیرسون بین ایجاد روابط در شبکه‌های اجتماعی و رفتار مخاطره آمیز

تعداد معتبر	سطح معنی‌داری	ضریب همبستگی پیرسون	ایجاد روابط / رفتار مخاطره آمیز
۳۷۵	۰/۰۰۰	۰/۳۴۴	

بین اوقات فراغت در شبکه‌های اجتماعی و رفتار مخاطره آمیز رابطه معنی‌داری وجود دارد. مطابق جدول ۴ ضریب همبستگی ۰/۲۲۱ و سطح معنی‌داری (sig=۰/۰۰۰) می‌باشد. پس می‌توان نتیجه گرفت که بین دو متغیر اوقات فراغت در شبکه‌های اجتماعی و رفتار مخاطره آمیز رابطه معنی‌دار مثبت و مستقیم وجود دارد. یعنی هر چه گذاران اوقات فراغت در شبکه‌های اجتماعی بیشتر باشد امکان رفتار مخاطره آمیز بیشتر است. پس این فرضیه تحقیق مورد تایید قرار می‌گیرد.

جدول ۴ نتایج آزمون همبستگی پیرسون بین اوقات فراغت در شبکه‌های اجتماعی و رفتار مخاطره آمیز

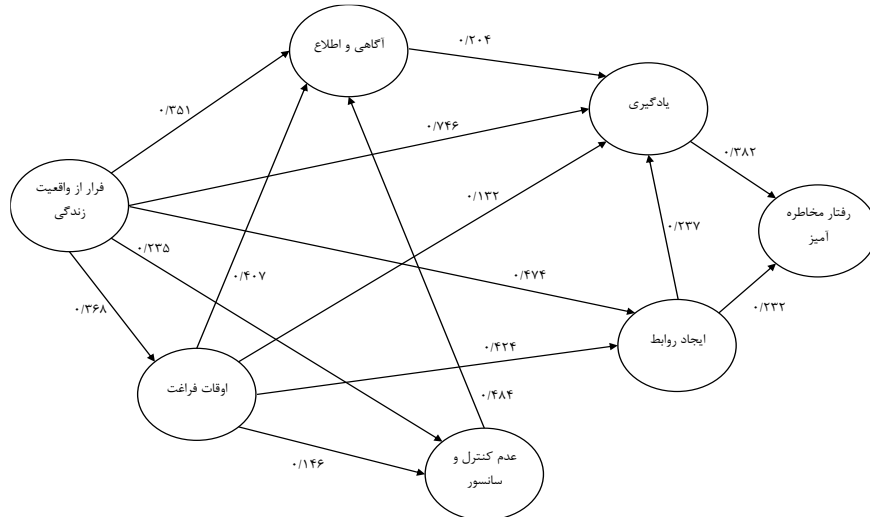
تعداد معتبر	سطح معنی‌داری	ضریب همبستگی پیرسون	اوقات فراغت / رفتار مخاطره آمیز
۳۷۵	۰/۰۰۰	۰/۲۲۱	آميز

بین اطلاع و آگاهی در شبکه‌های اجتماعی و رفتار مخاطره آمیز رابطه معنی‌داری وجود دارد. مطابق جدول ۵ ضریب همبستگی ۰/۱۰۸ و سطح معنی‌داری (sig=۰/۰۳۷) می‌باشد. پس می‌توان نتیجه گرفت که بین دو متغیر اطلاع و آگاهی در شبکه‌های اجتماعی و رفتار مخاطره آمیز رابطه معنی‌دار مثبت و مستقیم وجود دارد. یعنی هر چه اطلاع و آگاهی در شبکه‌های اجتماعی بیشتر باشد رفتار مخاطره آمیز بیشتر است. پس این فرضیه تحقیق مورد تایید قرار می‌گیرد.

جدول ۵ نتایج آزمون همبستگی پیرسون بین اطلاع و آگاهی در شبکه‌های اجتماعی و رفتار مخاطره آمیز

تعداد معتبر	سطح معنی‌داری	ضریب همبستگی پیرسون	اطلاع و آگاهی / رفتار مخاطره آمیز
۳۷۵	۰/۰۳۷	۰/۱۰۸	آميز

در این تحقیق برای بررسی تاثیر شبکه‌های اجتماعی بر رفتار مخاطره‌آمیز از تحلیل مسیر استفاده می‌کنیم.

جدول ۶ خلاصه جدول تأثیر متغیرها بر رفتار مخاطره آمیز

متغیر	تأثیر مستقیم	تأثیر غیرمستقیم	تأثیر کل
یادگیری	۰/۳۸۲	-	۰/۳۸۲
ایجاد روابط	۰/۲۳۲	۰/۰۰۹	۰/۲۳۲
آگاهی و اطلاع	-	۰/۰۷۷	۰/۰۷۷

یافته‌های حاصل از تحلیل مسیر نشان دهنده آن است که: میزان تاثیر مستقیم متغیر یادگیری بر رفتار مخاطره‌آمیز ۰/۳۸ درصد و میزان تاثیر کل آن برابر با ۰/۳۸ درصد است. میزان تاثیر مستقیم متغیر ایجاد روابط بر رفتار مخاطره‌آمیز ۰/۲۳ درصد و میزان تاثیر غیرمستقیم آن برابر با ۰/۰۹ درصد و تاثیر کل آن برابر با ۰/۳۲ درصد است. میزان تاثیر غیرمستقیم متغیر اوقات فراغت بر رفتار مخاطره‌آمیز ۰/۲۲۲ درصد و میزان تاثیر کل آن برابر با ۰/۲۲۲ درصد است.

۷- نتیجه گیری

آشنا کردن این نسل با خطرات جسمانی، رفتاری، اخلاقی و استفاده‌های نامناسب، غیر ضروری و زاید فن‌آوری‌های جدید و تقویت مبانی ارزشی، اخلاقی و ایجاد خود کنترلی و خود ایمنی در آنها برای استفاده بهینه از فن‌آوری‌های جدید با توجه فرهنگ بومی سازی جامعه کنونی ما بسیار مهم است. هدف اصلی این تحقیق بررسی میزان تاثیر شبکه‌های اجتماعی بر رفتار مخاطره‌آمیز بوده است در این باره طیف گسترده‌ای از نظریات مورد بررسی قرار داده شد. این تحقیق به روش پیمایش و با استفاده از ابزار پرسشنامه انجام گرفت. جامعه آماری تحقیق دانشجویان دانشگاه رازی کرمانشاه و روش نمونه‌گیری، ترکیبی از نمونه‌گیری طبقه‌بندی و تصادفی ساده بوده است. حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان ۳۷۵ نفر تعیین شد. داده‌ها در دو بخش توصیفی و استنباطی با استفاده از نرم افزار spss مورد تحلیل و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که: بین جنس، وضعیت تاهل و محل سکونت با رفتار مخاطره‌آمیز رابطه معنی‌داری وجود نداشت. بین سن، درآمد، تحصیلات و وضعیت شغلی با رفتار مخاطره‌آمیز رابطه معنی‌داری وجود داشت. همچنین بین متغیرهای مستقل اصلی تحقیق (ایجاد روابط، اوقات فراغت، اطلاع و آگاهی)، با رفتار مخاطره‌آمیز رابطه معنی‌داری وجود داشت. یافته‌های تحلیل مسیر نیز حاکی از آن است که متغیر فرار از واقعیت زندگی بیشترین میزان واریانس ۰/۵۵ درصد از رفتار مخاطره‌آمیز و متغیر عدم کنترل و سانسور با ۰/۰۳ درصد کمترین واریانس را تبیین نمودند. همچنین میزان ضریب تعیین ۰/۴۵ درصد می‌باشد که نشان می‌دهد ۰/۴۵ درصد تغییرات متغیر وابسته (رفتار مخاطره‌آمیز) توسط متغیرهای مستقل (شبکه‌های اجتماعی) تبیین شده است. ادعای مبنی بر اینکه نظریه‌های بیولوژیکی مبنای رفتار مخاطره‌آمیز هستند در این تحقیق رد می‌شود. یافته‌های این تحقیق نشان داد که ۷/۷ درصد پاسخگویان در خانواده سابقه اعتیاد به مواد مخدر، ۴۰/۵ درصد سابقه مصرف مشروبات الکلی در خانواده، ۲/۴ درصد سابقه خودکشی در خانواده و ۲/۴ درصد سابقه سرقت در خانواده را دارا هستند که این نتایج بیانگر آن هست که نظریه‌های بیولوژیکی به ندرت تبیین کننده رفتار مخاطره‌آمیز در بین دانشجویان هستند. این ادعا مبنی بر اینکه که نظریه‌های روان شناختی (نقش شناخت و ویژگی‌های شخصیتی) را مبنای رفتارهای مخاطره‌آمیز می‌دانند در این تحقیق مورد تایید قرار می‌گیرد. یافته‌های این پژوهش نشان داد که شناخت پاسخگویان از ابعاد رفتار مخاطره‌آمیز در حد بالایی قرار دارد و همچنین ویژگی‌های شخصیتی پاسخگویان از بروز رفتار مخاطره‌آمیز در آنان جلوگیری می‌کند، به طوری یافته‌های تحقیق نشان داد که تمام پاسخگویان خودکشی را راهی برای فرار از مشکلات ندانستند و به خودکشی فکر نمی‌کنند. فقط ۴/۸ درصد پاسخگویان اظهار داشتند در حد زیاد و خیلی زیاد تجربه رابطه جنسی قبل از ازدواج را داشته‌اند. ۱۲/۵ درصد در حد زیاد و خیلی زیاد نزدیکی جنسی را مشکل آور ندانسته‌اند. و ۴۰ درصد هم در حد بالایی اعتقاد داشتند که دوستی‌های و ارتباط جنسی با جنس مخالف انسان را برای زندگی آینده آماده نمی‌کند. همه پاسخگویان همه اعتقاد داشتند که الکل و مواد مخدر و سیگار آدم را آرام نمی‌کند. در مورد خشونت نیز هم فقط ۲/۹ درصد پاسخگویان در حد زیاد و خیلی زیاد مرتکب خشونت شده‌اند و ۷۰ درصد پاسخگویان در حد بالا و خیلی بالایی نیز اعلام داشتند به قوانین رانندگی احترام می‌گذارند به طوری که ۷ درصد پاسخگویان در حد زیاد و خیلی زیاد تمایل به سرعت زیاد داشتند. این ادعا مبنی بر اینکه که نظریه‌های محیطی و اجتماعی (نقش همسالان والدین کارکرد و ساختار خانواده و نهادها) را مبنای رفتارهای مخاطره‌آمیز می‌دانند در این تحقیق مورد تایید قرار می‌گیرد، یافته‌های این تحقیق نشان داد که ۵۰/۴ درصد اعتیاد، ۶۳/۵ درصد مصرف مشروبات الکلی، ۱۴/۹ درصد خودکشی، ۴۱/۱ درصد سابقه بازداشت و زندان و ۱۷/۳ درصد سرقت و دزدی در بین دوستان و همسالان و محیط حاکی از تاثیرگذاری نظریه‌های محیطی و اجتماعی بر رفتار مخاطره‌آمیز می‌باشد. نظریه مدل زیستی - روانی و اجتماعی مخاطره‌جویی که طبق این مدل عوامل زیست شناختی، روان شناختی و محیطی و اجتماعی روی رفتارهای مخاطره‌جویی نوجوانان تاثیر می‌گذارند. عوامل زیست شناختی که زمینه رفتارهای مخاطره‌جویی را در نوجوانان فراهم می‌کند شامل، جنسیت مذکر پیش زمینه‌های ژنتیکی و تاثیرات هورمونی است. عوامل پیش‌زمینه‌ای روان شناختی شامل هیجان‌خواهی ادراک از خشم، افسردگی و عزت نفس پایین است. عوامل پیش‌زمینه‌ای محیطی و اجتماعی شامل سبک فرزندپروری نامتناسب الگوسازی از والدین درگیر در رفتارهای مخاطره‌جویی رفتارهای همسالان و وضعیت اجتماعی - اقتصادی است، که فقط قسمت زیستی آن در این تحقیق تایید نمی‌شود، چون بین جنسیت و رفتار مخاطره‌آمیز رابطه معنی‌داری وجود نداشت و رفتارهای مخاطره‌آمیز بین دو جنس یکسان هست همچنین مطابق با یافته‌های تحقیق در بالا مبنای بیولوژیکی رفتار مخاطره‌آمیز در این تحقیق تایید نشد. اما مبنای روانی و اجتماعی رفتارهای مخاطره‌آمیز در این تحقیق تایید شد.

ادعای نظریه مدل شخصیتی محیطی و رفتاری (نظریه مشکل جسور) که یک نظریه روان شناختی - اجتماعی است که به بررسی چگونگی تعامل عوامل فردی و اجتماعی در شکل‌گیری رفتارهای هنجار و بهنجار می‌پردازد، مطابق با یافته‌های تحقیق در بالا که مبنای روانی و اجتماعی رفتارهای مخاطره آمیز در این تحقیق تایید شد، این نظریه هم مورد تایید قرار می‌گیرد. مدل اعتقاد به سلامتی برای درک و پیش‌بینی رفتارهای مخاطره آمیز علیه سلامتی است مدل باور سلامت (مدل اعتقاد به سلامتی) است. در این مدل رفتار خطر زمانی اتخاذ می‌شود که فرد درک صحیحی از ابتلا به خطر نداشته باشد و یا شدت ادراک خطر را ضعیف ارزیابی کند. همچنین نوجوانی که نتواند منافع ترک رفتارهای پرخطر را درک کند بیشتر در معرض خطر قرار می‌گیرد در این تحقیق مورد تایید قرار نمی‌گیرد زیرا همه پاسخگویان همه اعتقاد داشتند که الکل و مواد مخدر و سیگار آدم را آرام نمی‌کند. در مورد خشونت نیز هم فقط ۲/۹ درصد پاسخگویان در حد زیاد و خیلی زیاد مرتکب خشونت شده‌اند و ... که این یافته‌ها حاکی از آن هست که پاسخگویان درک صحیحی از عواقب ابتلا به رفتار مخاطره‌آمیز داشته‌اند. ادعای نظریه بی‌سازمانی اجتماعی که مسائل اجتماعی را محصول درهم ریختگی سازمان اجتماعی و فرهنگی می‌داند، چنان که خودکشی، اعتیاد، خشونت، الکلیسم و سایر مسائل اجتماعی از این نگاه برآیند گسیختگی مناسبات هنجاری مردمی است که جامعه ثبات و استمرار خود را مدیون آن هاست. به سخن دیگر اشکال گوناگون نابهنجاری، نتیجه دگرگونی و گسیختگی قوانینی نظام بخش و سازمان دهنده ای است که قبلاً وجود داشته‌اند؛ ولی به واسطه تغییرات نابهنجار اجتماعی، واژگون شده و سپس به وجود آورنده انحراف شده‌اند، در این تحقیق مورد تایید قرار می‌گیرد، زیرا از یک طرف بین شبکه‌های اجتماعی و رفتار مخاطره‌آمیز رابطه وجود داشت و از طرفی دیگر شبکه‌های اجتماعی به دلیل عدم اعمال کنترل و سانسور باعث کاهش کارایی نهادهای اجتماعی مانند، خانواده و تضعیف مقیدهای خویشاوندی به عنوان نیروهای غیررسمی کنترل اجتماعی، همچنین کاهش انسجام سنتی اجتماعی شده‌اند. که این نشانگر تایید این نظریه در این تحقیق می‌باشد. ادعای نظریه یادگیری که براساس این نظریه جرم و کجروی رفتاری است که افراد آن را می‌آموزند، در این تحقیق مورد تایید قرار می‌گیرد، شیوع ۵۰/۴ درصد اعتیاد، ۶۳/۵ درصد مصرف مشروبات الکلی، ۱۴/۹ درصد خودکشی، ۴۱/۱ درصد سابقه بازداشت و زندان و ۱۷/۳ درصد سرقت و دزدی در بین دوستان و همسالان و محیط حاکی از تاثیرگذاری نظریه یادگیری بر رفتار مخاطره‌آمیز می‌باشد. همچنین در این تحقیق بین یادگیری و تاثیرپذیری با رفتار مخاطره‌آمیز رابطه معنی‌داری وجود داشت. همچنین نظریه کنترل اجتماعی که آسیب‌پذیری اجتماعی را حاصل ضعف ابزار کنترل اجتماعی و ضعف یا گسستگی پیوند اجتماعی میان فرد و جامعه می‌داند در این جامعه مورد تایید قرار می‌گیرد چون بین عضویت افراد در شبکه‌های اجتماعی و رفتار مخاطره‌آمیز رابطه وجود داشت و همچنین بین عدم کنترل و سانسور افراد در فضای مجازی و رفتار مخاطره‌آمیز نیز رابطه وجود داشت. علت تایید نظریه‌های عوامل روان‌شناختی و محیطی و اجتماعی، بی‌سازمانی اجتماعی، یادگیری و کنترل در این تحقیق این هست که رفتارهای مخاطره‌آمیز محصول جامعه و شرایط جامعه هست و دانشجویان از طریق یادگیری اقدام به آموختن رفتار مخاطره‌آمیز می‌کنند و شبکه‌های اجتماعی در این تحقیق محیطی است که دانشجویان در آن رفتار مخاطره‌آمیز را فرا می‌گیرند.

- چون تاثیر شبکه اجتماعی بر رفتار مخاطره‌آمیز رابطه معنی‌داری داشت، پیشنهاد می‌شود در سطحی وسیع‌تر تاثیر اینترنت و استفاده از فناوری اطلاعات بر رفتار مخاطره‌آمیز مورد تحقیق قرار گیرد.

منابع

۱. حمدزاده کرمانی، روح الله (۱۳۹۰). بازاندیشی در فرهنگ و رسانه تهران: چاپار.
۲. احمدی، ح و معینی، م (۱۳۹۴). بررسی رابطه مهارت‌های اجتماعی و رفتارهای پرخطر جوانان شهر شیراز، تحقیق‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، سال ۴، شماره ۱، پیاپی ۹، ۲۴-۱.
۳. اسماعیلی، کاظم (۱۳۸۶). بررسی رابطه وضعیت خلق با میزان استفاده از اینترنت در دانشجویان کارشناسی پرستاری اصفهان، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
۴. امیدوار، احمد علی و صارمی، علی‌اکبر (۱۳۸۱). اعتیاد به اینترنت: توصیف، سبب‌شناسی، پیشگیری، درمان و مقیاس‌های سنجش اختلال اعتیاد به اینترنت، مشهد: تمرین.
۵. آزاد مرزآبادی، اسفندیار (۱۳۸۳). بررسی نقش استرس‌های فرهنگی در بهداشت روان دانشجویان سومین سمینار سراسری بهداشت روانی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس.
۶. باریکانی، آمنه (۱۳۸۷). رفتارهای پرخطر در نوجوانان مدارس راهنمایی و دبیرستان‌های شهر تهران، مجله روان‌پزشکی و روانشناسی بالینی ایران، سال ۱۴، ش ۲، ۱۹۸-۱۹۲.
۷. باستانی، سوسن و صالحی هیکویی، مریم (۱۳۸۶). سرمایه اجتماعی شبکه و جنسیت: بررسی ویژگی‌های ساختی، تعاملی و کارکردی شبکه اجتماعی زنان و مردان در تهران، نامه علوم اجتماعی، شماره ۳۰، ۹۵-۶۳.
۸. بدریان، مجید، شکور، مهسا، کشوری، ماهرخ و بدریان، حمید (۱۳۸۹). رفتارهای مخاطره‌آمیز در دانش‌آموزان پسر مقطع اول دبیرستان از نظر معلمان آنها، فصلنامه دانشکده پرستاری مامایی و پیراپزشکی رفسنجان، سال چهارم، شماره سوم و چهارم، ۹-۱.

۹. جوادی‌نیا، سید علیرضا، عرفانیان، مرتضی، عابدینی، محمدرضا، عسکری، مجید، عباسی، علی و بیجاری، بیتا (۱۳۹۲). الگوی استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در دانشجویان دانشگاه بیرجند، فصلنامه طب و تزکیه، دوره ۲۲، شماره ۲، ۳۹-۴۴.
۱۰. رحمانی، مریم، قاسمی، وحید و هاشمیان‌فر، علی (۱۳۹۵). تاثیر روابط اجتماعی بر بروز رفتارهای پرخطر نوجوانان شهر بجنورد، فصلنامه جامعه‌شناسی کاربردی، سال بیست و هفتم، شماره پیاپی ۶۱، شماره اول، ۱-۲۶.
۱۱. رحیمی موقر، آفرین، سهیمی ایزدیان، الهه و یونسین، مسعود (۱۳۸۵). مطالعه مروری وضعیت مصرف مواد در دانشجویان کشور. مجله پایش، سال پنجم، شماره ۵، ۳۸-۴۱.
۱۲. ریتزر، جورج (۱۳۸۸). نظریه جامعه‌شناسی در دوران معاصر، مترجم: محسن ثلاثی، تهران: علمی.
۱۳. زاده محمدی، علی، احمدآبادی، زهره و حیدری، محمود (۱۳۹۰). تدوین و بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس خطرپذیری نوجوانان ایرانی، مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران، سال هفدهم، شماره ۳، ۲۱۸-۲۲۵.
۱۴. سلیمی، علی و محمد داوری (۱۳۸۰). جامعه‌شناسی کجروی، قم: تحقیقکده حوزه و دانشگاه.
۱۵. سورین، ورنر و تانکاردا، جیمز (۱۳۸۴). نظریه‌های ارتباطات، مترجم، علیرضا دهقان، تهران: دانشگاه تهران.
۱۶. سلیمانی‌نیا، لیلا، محمدخانی پروانه و جزایری، علی (۱۳۸۴). نقش سلامت روان در ظهور رفتارهای پرخطر نوجوانان، مجله رفاه اجتماعی، شماره ۱۹، ۷۵-۹۰.
۱۷. سیدمن، استیون (۱۳۸۸). کشاکش آراء در جامعه‌شناسی، مترجم، هادی جلیلی، تهران: نی.
۱۸. شهبایی، محمود و قدسی، بیات (۱۳۹۱). اهداف و انگیزه‌های عضویت کاربران در شبکه‌های اجتماعی مجازی (مطالعه‌ای درباره جوانان شهر تهران)، مطالعات فرهنگ-ارتباطات، سال سیزدهم، شماره بیستم، ۶۱-۸۶.
۱۹. شهبایی، محمود و قدسی، بیات (۱۳۹۱). اهداف و انگیزه‌های عضویت کاربران در شبکه‌های اجتماعی مجازی (مطالعه‌ای درباره جوانان شهر تهران)، مطالعات فرهنگ-ارتباطات، سال سیزدهم، شماره بیستم، ۶۱-۸۶.
۲۰. عدلی‌پور، صمد؛ یزدخواستی، بهجت و کیخانی، الهام (۱۳۹۲). «حوزه عمومی و گفتگو در فضای مجازی شبکه‌های اجتماعی»، مطالعات فرهنگ-ارتباطات، سال چهارم، شماره ۲۱: ۸۱-۱۰۱.
۲۱. قاسم‌زاده، لیلی (۱۳۸۵). احساس تنهایی، عزت نفس و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان مبتلا و غیر مبتلا به استفاده آسیب‌شناختی از اینترنت، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت معلم.
۲۲. کاپلان، جرالد، سادوک، بنیامین. (۱۳۸۳). خلاصه روان‌پزشکی، (نصرت‌الله پورافکاری)، تهران، انتشارات شهرآب.
۲۳. کاستلز، مانوئل (۱۳۸۵)، عصر اطلاعات (اقتصاد-جامعه-فرهنگ)، ترجمه حسن چاوشیان، تهران: طرح نو.
۲۴. کرایب، یان (۱۳۸۸). نظریه اجتماعی مدرن از پارسونز تا هابرماس، مترجم، عباس مخبر، تهران: آگه.
۲۵. محمدی، علی زاده و احمدآبادی، زهره (۱۳۸۷). هم‌وقوعی رفتارهای پرخطر در بین نوجوانان دبیرستان‌های شهر تهران خانواده تحقیقی، سال چهارم، شماره ۱۳، صص. ۸۷-۱۰۰.
۲۶. مولایی، محمد مهدی (۱۳۸۹). شبکه‌های اجتماعی مجازی. سایت جنگ نرم.
۲۷. مولایی، محمد مهدی (۱۳۸۹). شبکه‌های اجتماعی مجازی. سایت جنگ نرم، www.psyop.ir
۲۸. میناوند، محمدقلی (۱۳۸۷). «مقدمه‌ای بر اینترنت و توسعه سیاسی»، مجله سیاست، شماره ۲: ۲۵۳-۲۷۵.
۲۹. نیک منش، زهرا، خسروی، زهره، کیامنش، علیرضا، بنی‌جمالی، شکوه‌السادات و کاظمی، یحیی (۱۳۸۹). عوامل موثر بر رفتارهای مخاطره‌آمیز نوجوانان، مجله علوم رفتاری، دوره ۴، شماره ۳، ۲۳۳-۲۳۹.
۳۰. وبستر، فرانک (۱۳۸۰). نظریه‌های جامعه‌اطلاعاتی، ترجمه اسماعیل قدیمی، تهران: انتشارات قصیده سرا.
۳۱. هابرماس، یورگن (۱۳۸۰). جهانی شدن و آینده دموکراسی - منظومه پساملی، ترجمه کمال پولادی، تهران نشر مرکز.
۳۲. یزدخواستی، بهجت، عدلی‌پور، صمد و سپهری، آسیه، (۱۳۹۲). «تحلیل محتوای صفحات و گروه‌های شبکه اجتماعی فیس‌بوک با نظریه حوزه عمومی هابرماس»، فصلنامه ارتباطات، دوره ۲، شماره ۱، صفحه ۸۷-۱۱۰.
33. Boyer, T. W. (2006). The development of risk-taking: A multi-perspective review. *Developmental Review*, 26, 291-345
34. Carr Gregg, M. R. C., & Grover, S. R. (2003). Risk taking behaviour of young women in Australia, screening for health risk behaviours. *Medical Journal of Australia*, 178, 601-604.
35. Everett, Sh.A. Malarcher, A.M. Sharp, D.J. Husten, C.G. Giovino, G.A. (2000) "Relationship Between Cigarette, Smokeless Tobacco, and Cigar Use, and Other Health Risk Behaviors Among U.S. High School Students", *Journal of School Health*, 70(6): 234-240.
36. Greenberger, E., & McLaughlin, C. S. (1998). Attachment, coping and explanatory style in late adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 27(2), 121-139.
37. Holt-Lunstad, J. Smith, T.B. Layton, J.B. (2010) "Social Relationships and Mortality Risk: A Meta-analytic Review". *PLoS Med*, 7(7):1-20.
38. Jessor, R. (1992). Risk behavior in adolescence: A psychosocial framework for understanding and action. In D. E. Rogers & E. Ginzberg (Eds.), *Adolescents at risk: Medical and social perspectives*, 19-34. Boulder, CO: Westview.

39. Leather, N.C. (2009) "Risk-Taking Behaviour in Adolescence: A Literature Review", *Journal of Child Health Care*, 13(3): 295-304.
40. Light Foot, c.(1997). *The Culture of Adolescent Risk Taking*. New York: the Guilford Press.
41. Mazzaferro, K.E. Murray, P.J. Ness, R. B. Bass, D.C. Tyus, N. Cook, R.L. (2006) "Depression, Stress, and Social Support as Predictors of High-Risk Sexual Behaviors and STIs in Young Women", *Journal of Adolescent Health*, 39(4): 601-603.
42. McCarthy, C. J., Moller, N. P., & Fouladi, R.T. (2001). Continued attachment to parents: Its relationship to affect regulation and perceived stress among college students. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 33, 198-212.
43. Modeste, Naomi; Tamayose, Teri (2004) *Dictionary of Public Health promotion and education terms and concepts*. 2nd Edition, Jossey-Bass.
44. Pillari, V. (1998). *Human behavior in the social environment: The developing person in a holistic context*. Pacific Grove: CA. 242.
45. Reininger, BM. Evans, AE. Griffin, SF. Sanderson, M. Vincent, ML. Valois, RF. Parra-Medina, D. (2005), *Predicting Adolescent Risk Behaviors Based on an Ecological Framework and Assets*, *American Journal of Health Behaviors*, 29(2):150-61
46. Rubington, Earl & Martin S. Weienberg(1989). *The Study of Social Problems*. Oxford: Oxford Press.
47. Sales, J.M. Irwin, J. Charles, E. (2009) Chapter 3: Theories of Adolescent Risk Taking: The Biopsychosocial Model, in: DiClemente, R.J., Santtle, J.S., Crosby, R.A. (Eds), *Adolescent Health: Understanding and Preventing Risk Behaviors*, San Francisco: Jossey-Bass. P.31-50.
48. Siegel Larry and Joseph Senna (1997). *Juvenile Delinquency*. New York: West Publishing Company.
49. Song, Y. Ji, C. (2010) "Sexual Intercourse and High-Risk Sexual Behaviours among A National Sample of Urban Adolescents in China", *Journal of Public Health*, 32(3):312-321.
50. Zamboanga, B.L. Carlo, G. Raffaelli, M. (2004) *Problem Behavior Theory: An Examination of the Behavior Structure System in Latino and non-Latino College Students*, *Revista Interamericana de Psicología/Interamerican Journal of Psychology*, 38(2): 253-262.